

## **ПЛАНИ - КОНСПЕКТИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

**Освітній компонент: Основи латинської мови з медичною термінологією**

**Підручник: Є. М. Шевченко**

**Тема заняття: Вступ. Латинський алфавіт. Вимова букв**

**Тривалість: 2 академічні години (90 хв)**

**Мета:**

**навчальна :**

- ознайомити студентів із латинським алфавітом та особливостями його структури.
- навчити правильно вимовляти латинські звуки, літери та основні медичні терміни.
- сформувати початкові навички читання латинських слів, що входять до медичної термінології.

**розвивальна:**

- розвивати фонетичний слух, артикуляційну компетентність, увагу до мовних деталей.
- сприяти формуванню навичок правильного використання професійної термінології.

**виховна:**

- формувати відповідальне ставлення до вивчення фахової мови як важливого елементу професійної підготовки медичного працівника.

**Компетентності, що формуються:**

- ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК. 7. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК. 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.
- СК. 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.
- СК. 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).
- РН. 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

- РН. 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності

## **ХІД ЗАНЯТТЯ**

### **I. Організаційний момент — 5 хв**

Привітання, перевірка присутніх, налаштування на навчальну роботу.

### **II. Мотивація — 5 хв**

Коротко обговорюється роль латини в медицині:

- мова анатомії, діагнозів, фармації, рецептів;
- універсальність і точність термінів;
- практична користь у професії.

### **III. Актуалізація — 5 хв**

Бесіда: «Які алфавіти ви знаєте? Які мови мають спільні риси з латиною?»

Мета — підвести до розуміння важливості нової фонетичної системи.

## **5. ВИКЛАД НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ — 30–35 хв**

### **5.1. Вступ до вивчення латини**

- Латина — мертва мова, але **функціональна у науці та медицині**.
- Вона забезпечує **єдність міжнародної медичної комунікації**.
- В анатомії, клініці, рецептурі використовується саме **латинська форма**.

### **5.2. Латинський алфавіт**

Класичний латинський алфавіт містить **23 літери**:

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Літери J, U, W з'явилися пізніше — у середньовічній латині та сучасних записах, але в медичній термінології зустрічаються **як графічні варіанти** для зручності читання.

### **5.3. Фонетична характеристика літер**

**Голосні (vocales): A, E, I, O, U, Y**

Вимова:

- **A** — «а» (широке), як у слові *mati*: *ala* [ала]
- **E** — «е»: *vena* [вена]
- **I** — «і»: *in* [ін]
- **O** — «о»: *os* [ос]
- **U** — «у»: *tumor* [тумор]
- **Y** — «і» або «ю» (грецьке походження): *hydra* [хідра]

### Приголосні (consonantes)

- **C** — завжди читається як **к**: *cor, cura, cortex*
- **G** — завжди твердий «г»: *gingiva* [гінгіва]
- **H** — легко, майже непомітно
- **Q** — лише з U: *quercus* [кверкус]
- **R** — твердий, чіткий
- **S** — глухий [с]; між голосними може звучати як дзвінкий [з]
- **V** — читається як [в] (у класичній латині [w], але в медичній — [v])
- **X** — [кс]
- **Z** — [дз] або [з], залежно від походження

## 6. ВИМОВА ОСНОВНИХ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Приклади:

- *vena* — вена
- *musculus* — м'яз
- *nervus* — нерв
- *cor* — серце
- *os* — кістка
- *cancer* — рак
- *medicus* — лікар
- *aqua* — вода

## 7. ПРАКТИЧНІ ВПРАВИ — 25–30 хв

### Вправа 1. Читання латинських літер (фронтально)

Кожний студент читає 3–4 літери, тренує вимову.  
Викладач коригує артикуляцію.

## **Вправа 2. Читання простих термінів (робота в парах)**

Студенти отримують картки:

1. *vena*
2. *cor*
3. *cervix*
4. *os*
5. *musculus*
6. *digitus*
7. *nasus*
8. *cortex*

Завдання:

- Прочитати
- Записати транскрипцію (українською)

## **Вправа 3. Визначення проблемних звуків**

Підкреслити літери, що можуть читатися неправильно:

1. *cancer*
2. *cystis*
3. *gutta*
4. *rhinologia*
5. *aqua*

## **Вправа 4. Міні-тест (індивідуально, 5 хв)**

Позначте правильну вимову:

1. *vena*
  - а) вена
  - б) віна
  - в) вэна
2. *cortex*
  - а) кортекс

- б) сортекс
- в) кортекз

3. *glandula*

- а) гландула
- б) гландула
- в) гляндула

(ключ: 1-а, 2-а, 3-б)

## 8. ПІДСУМОК — 5 хв

- Підвести підсумки: роль фонетики, важливість правильної вимови.
- Акцентувати на провідному правилі: **С у медицині — завжди [к]**.
- Відповіді на запитання студентів.

## 9. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Вивчити латинський алфавіт.
2. Підготувати **10 медичних термінів** для читання (з транскрипцією).
3. Прочитати § з підручника Є. М. Шевченко щодо фонетики латини.

## 10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

- Усне читання — **20%**
- Вправи в робочому зошиті — **40%**
- Міні-тест — **20%**
- Активність на занятті — **20%**

## **Конспект практичного заняття**

**Дисципліна:** Основи латинської мови з медичною термінологією

**Тема:** Вступ. Латинський алфавіт. Вимова букв

**Тривалість:** 2 академічні години

### **Мета:**

- ознайомити студентів з латинською мовою, її роллю в медичній термінології та основами фонетики;
- створити базу для правильного читання, написання та розуміння латинських медичних термінів;
- сформувати інтерес до вивчення латинської мови як фундаменту професійної комунікації у медицині.

### **Компетентності, що формуються**

- **ЗК** : знання латинського алфавіту, правил читання та наголосу (стор. 3–7 підручника Шевченко, 2010);
- **ФК** : вміння правильно вимовляти латинські літери та прості слова;
- **ПФК** : застосування латинських термінів у медичних текстах і рецептах.

**Обладнання:** підручник Є.М. Шевченко, 2010, дошка/фліпчарт.

### **Міжпредметні зв'язки**

- Українська мова (фонетика, наголос)
- Англійська мова (терміни в рецептах та медичній документації)

### **Хід заняття**

#### **1. Організаційний момент (5 хв)**

- Привітання, перевірка присутніх
- Коротка мотиваційна бесіда про важливість латинської мови в медицині

#### **2. Актуалізація знань (10 хв)**

- Питання студентам:
  1. Які іноземні терміни вони зустрічали у медицині?
  2. Чи знайомі з латинськими буквами?
- Відповіді обговорюються на дошці

#### **3. Пояснення нового матеріалу (60 хв)**

##### **3.1 Латинський алфавіт**

- Складається з **23 літер**: A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z
- **Відмінності від українського алфавіту**:
  - Відсутні літери J, W (іноді I і U виконують їх функції)
  - Літери K, Y, Z переважно у запозичених словах
- **Таблиця вимови букв** (приклад):

| Літера | Вимова       | Приклад   |
|--------|--------------|-----------|
| A      | a            | amicus    |
| B      | б            | bonus     |
| C      | к            | corpus    |
| D      | д            | dexter    |
| E      | е            | elementum |
| F      | ф            | forma     |
| G      | г            | genus     |
| H      | г/х          | homo      |
| I      | і/й          | in        |
| K      | к            | kappa     |
| L      | л            | lumen     |
| M      | м            | manus     |
| N      | н            | nomen     |
| O      | о            | os        |
| P      | п            | pars      |
| Q      | к            | quod      |
| R      | р (тремулює) | radix     |
| S      | с            | sanus     |
| T      | т            | tempus    |
| V      | у/в          | vita      |
| X      | кс           | ex        |
| Y      | ігрек        | hystera   |
| Z      | з            | zona      |

### 3.2 Буквосполучення та правила читання

- **AE** – [ae]
- **OE** – [oe]
- **AU** – [au]
- **CH** – [к]
- **PH** – [ф]
- **TH** – [т]
- **RH** – [р]

- **ТІ** перед голосною – [тсі]

### 3.3 Правила наголосу

- Односкладові слова – наголос на єдиний склад
- Двоскладові слова – наголос на першому складі
- Багатоскладові слова:
  - якщо останній склад **довгий**, наголос на передостанньому
  - якщо короткий – на третій від кінця
- Приклади: *nomen, sanitas, medicina*

## 4 Практична робота (30 хв)

### Вправи на читання

1. Прочитайте вголос: *amicus, corpus, dexter, vita, nomen, radix*
2. Вправи на буквосполучення: *aurea, phalanx, therapia, rheuma*
3. Вправа на наголос: визначити наголос у словах *medicina, sanitas, dexter, corpus*

### Картки для тренування

- На картках: букви, буквосполучення та слова
- Студенти по черзі називають вимову і наголос

### Вправа «Слух і повторення»

- Викладач вимовляє слова, студенти повторюють
- Контроль правильності вимови

## 5. Закріплення матеріалу (10 хв)

- Обговорення труднощів
- Перевірка правильності вимови через швидкий диктант
- Питання на визначення букв та наголосів

## 6 Підсумок заняття (5 хв)

- Підкреслити важливість правильного читання для медичної термінології
- Домашнє завдання:
  1. Вивчити латинський алфавіт та правила наголосу
  2. Прочитати стор. 3–7 підручника Шевченко (2010)
  3. Виконати письмові вправи на вимову букв і буквосполучень.

## 6. Контрольні завдання (тест)

1. Яка літера латинського алфавіту відповідає українській «Ф»?
  - а) F
  - б) V
  - в) P
2. Вкажіть правильне буквосполучення для звуку [ф]:
  - а) CH
  - б) PH
  - в) TH
3. Де стоїть наголос у слові *sanitas*?
  - а) на першому складі
  - б) на другому складі
  - в) на третьому складі

**Відповіді:** 1 – а, 2 – б, 3 – на першому складі

## Конспект практичного заняття

**Дисципліна:** Основи латинської мови з медичною термінологією

**Тема:** Правила читання буквосполучень. Правила наголосу

**Тривалість:** 2 академічні години

### Мета:

- закріпити знання латинського алфавіту та навчити правильно читати буквосполучення, засвоїти правила наголосу;
- забезпечити правильне застосування фонетичних правил у медичних термінах та рецептах;
- розвивати уважність, акуратність та системність у навчанні мови, яка є фундаментом медичної термінології.

- **ЗК:** знання правил читання латинських буквосполучень та наголосу.
- **ФК:** навички правильної вимови термінів, буквосполучень та слів.
- **ПФК:** вміння читати та записувати латинські медичні терміни у документах та рецептах.

**Обладнання:** підручник Є.М. Шевченко, 2010, таблиці буквосполучень.

## 4. Міжпредметні зв'язки

- Українська мова (фонетика, наголос)
- Хімія та фармакологія (назви речовин та препаратів)

### Хід заняття

#### 1. Організаційний момент (5 хв)

- Привітання, перевірка присутніх
- Мотиваційна бесіда: «Чому правильне читання латинських термінів важливе для медичного працівника»

#### 2. Актуалізація знань (10 хв)

- Повторення алфавіту та основних букв
- Коротке усне опитування: літера → вимова → приклад

#### 3. Пояснення нового матеріалу (60 хв)

##### 3.1 Буквосполучення і правила читання (стор. 8–12)

| Буквосполучення | Вимова | Приклади       |
|-----------------|--------|----------------|
| AE              | [ae]   | caecum, paelex |
| OE              | [oe]   | foetus, coenum |

| Буквосполучення     | Вимова       | Приклади           |
|---------------------|--------------|--------------------|
| AU                  | [ау]         | auris, aula        |
| EI                  | [ей]         | sei, deinde        |
| CH                  | [к]          | chirurgia          |
| PH                  | [ф]          | pharmacia, phlebos |
| TH                  | [т]          | therapia, thorax   |
| RH                  | [р]          | rhythmus           |
| TI (перед голосною) | [тсі]        | patientia, natio   |
| QU                  | [кв]         | quercus, quantum   |
| GN                  | [н] або [гн] | gnarus, signum     |

### 3.2 Правила наголосу (стор. 12–15)

- Односкладові слова – наголос на єдиний склад
- Двоскладові слова – наголос на першому складі
- Багатоскладові:
  - якщо останній склад довгий → наголос на передостанньому
  - якщо короткий → наголос на третьому від кінця
- Приклади: *aurea, therapia, pharmacia, nomenclatura*

## 4. Практична робота (30 хв)

### Вправи на читання буквосполучень

1. Прочитайте вголос слова: *caecum, auris, foetus, pharmacia, patientia, signum*
2. Вправи на буквосполучення: *aurea, rheuma, therapia, quercus, gnathus*
3. Визначте наголос у словах: *therapia, pharmacia, patientia, signum, caecum*

### Картки для тренування

- Картки з буквосполученнями та словами для усного повторення
- Завдання: студент називає правильну вимову і наголос

### Вправа «Слух і повторення»

- Викладач вимовляє терміни → студенти повторюють, контролюючи наголос
- Перевірка правильності на дошці

## 5 Закріплення матеріалу (10 хв)

- Усний контроль: студент читає слово, викладач визначає правильність наголосу
- Коротке обговорення труднощів

#### **6. Підсумок заняття (5 хв)**

- Підкреслити значення правил читання та наголосу для майбутньої професійної діяльності
- Домашнє завдання:
  1. Вивчити буквосполучення та правила наголосу
  2. Виконати письмові вправи на стор. 12–15 підручника
  3. Підготувати 10 слів з буквосполученнями для усного повторення на наступному занятті

#### **Контрольні завдання (тест)**

1. Яка вимова буквосполучення РН?
  - а) п
  - б) ф
  - в) х
2. У слові *therapia* на який склад падає наголос?
  - а) перший
  - б) другий
  - в) третій
3. Як правильно вимовляється буквосполучення ТІ перед голосною у слові *patientia*?
  - а) [ti]
  - б) [tsi]
  - в) [tій]

**Відповіді:** 1 – б, 2 – б, 3 – б

## **Конспект практичного заняття**

**Дисципліна:** Основи латинської мови з медичною термінологією

**Тема:** Граматичні категорії дієслова. Дієвідміни. Основа дієслова. Наказовий спосіб

**Тривалість:** 2 академічні години

### **Мета:**

- ознайомити студентів із граматичними категоріями дієслова, основами дієвідмін та навчити утворювати наказовий спосіб;
- забезпечити вміння читати, перекладати та використовувати дієслова у медичних текстах та рецептах;
  - сформулювати уважність та послідовність у засвоєнні граматичних правил латинської мови.
- **ЗК:** знання граматичних категорій дієслова, дієвідмін, способів та основ дієслова
- **ФК:** вміння визначати основу дієслова та утворювати наказовий спосіб
- **ПФК:** застосування дієслів у медичних термінах і рецептах

**Обладнання:** підручник Є.М. Шевченко, 2010, таблиці дієвідмін, картки з дієсловами та формами наказового способу.

### **Міжпредметні зв'язки**

- Українська мова (граматика, дієслово)
- Фармакологія (дієслова у рецептурі та інструкціях)

### **Хід заняття**

#### **1. Організаційний момент (5 хв)**

- Привітання
- Перевірка присутніх
- Короткий вступ: «Роль дієслова у латинській мові та рецептурі»

#### **2. Актуалізація знань (10 хв)**

- Повторення латинського алфавіту та правил читання
- Усне опитування: дієслова, які студенти зустрічали у медичних текстах

#### **3. Пояснення нового матеріалу (60 хв)**

##### **3.1 Граматичні категорії дієслова (стор. 16–18)**

- **Основа дієслова** – частина, від якої утворюються всі форми

- приклад: *amare* → основа *ama-*
- **Часи:** теперішній, минулий, майбутній
- **Способи:** дійсний, умовний, наказовий
- **Особи:** I, II, III
- **Число:** однина, множина

### 3.2 Дієвідміни (стор. 18–22)

- **I відміна:** *amo, amas, amat, amamus, amatis, amant*
- **II відміна:** *moneo, mones, monet, monemus, monetis, monent*
- **III відміна:** *rego, regis, regit, regimus, regitis, regunt*
- **IV відміна:** *audio, audis, audit, audimus, auditis, audiunt*

#### Таблиця дієвідмін:

| Відміна | Приклад      | Теперішній час, дійсний спосіб                        |
|---------|--------------|-------------------------------------------------------|
| I       | <i>amo</i>   | <i>amo, amas, amat, amamus, amatis, amant</i>         |
| II      | <i>moneo</i> | <i>moneo, mones, monet, monemus, monetis, monent</i>  |
| III     | <i>rego</i>  | <i>rego, regis, regit, regimus, regitis, regunt</i>   |
| IV      | <i>audio</i> | <i>audio, audis, audit, audimus, auditis, audiunt</i> |

### 3.3 Наказовий спосіб (стор. 23–25)

- Використовується для **наказів, вказівок, рецептів**
- Утворення: від основи теперішнього часу, відкидаючи закінчення
  - *amare* → *ama!* (любви!)
  - *moneo* → *monete!* (попереджай!)
- **Множина:** додається *-te*
  - *amare* → *amate!*
  - *moneo* → *monete!*

#### Приклади в рецептах:

- *Da.* – «Дай.»
- *Misce.* – «Змішай.»

## 4. Практична робота (30 хв)

#### Вправи на визначення основи

1. Визначте основу дієслова: *amare, monere, regere, audire*
2. Складіть наказові форми:
  - *ama!*
  - *monete!*
  - *rega!*

- *audite!*

### Переклад та застосування у рецепті

- Перекладіть: *Misce et da!* – «Змішай і дай»
- Складіть власні короткі інструкції: 3–5 слів

### 5. Закріплення матеріалу (10 хв)

- Усний контроль: студент отримує дієслово → утворює наказовий спосіб
- Обговорення труднощів

### 5. Підсумок заняття (5 хв)

- Значення знань про дієслова у медичних текстах та рецептах
- Домашнє завдання:
  1. Вивчити дієвідміни і основи дієслів
  2. Скласти 5 наказових форм від відомих дієслів
  3. Виконати письмові вправи на стор. 16–25 підручника

### Контрольні завдання (тест)

1. Визначте основу дієслова *regere*:
  - а) reg
  - б) rege
  - в) rego
2. Утворіть наказовий спосіб однини для *amare*:
  - а) ama!
  - б) amato!
  - в) amate!
3. Як утворюється наказовий спосіб множини для *monere*?
  - а) mone!
  - б) monete!
  - в) monent!

**Відповіді:** 1 – а, 2 – а, 3 – б

## Конспект практичного заняття

**Дисципліна:** Основи латинської мови з медичною термінологією

**Тема:** Утворення теперішнього часу дійсного способу активного і пасивного стану.

**Тривалість:** 2 академічні години

### Мета:

- навчити студентів утворювати та правильно використовувати форми теперішнього часу дійсного способу латинських дієслів у **активному та пасивному стані**;
  - розвинути навички читання та перекладу медичних термінів, які включають дієслова в активному і пасивному стані;
  - виховувати системність і уважність у вивченні граматики латинської мови, необхідної для професійної діяльності.
- **ЗК:** знання способів утворення теперішнього часу дійсного способу активного і пасивного стану
  - **ФК:** навички утворення і читання форм теперішнього часу
  - **ПФК:** застосування дієслів у текстах, рецептах та інструкціях для пацієнтів

**Обладнання:** підручник Є.М. Шевченко, 2010, стор. 26–35, таблиці утворення форм активного та пасивного стану.

### Міжпредметні зв'язки

- Українська мова (граматика, часи та стан дієслова)
- Фармакологія та рецептура (вживання дієслів у наказовому та пасивному стані)

### Хід заняття

#### 1. Організаційний момент (5 хв)

- Привітання
- Перевірка присутніх
- Коротка мотиваційна бесіда: «Активний і пасивний стан дієслова у медичних текстах»

#### 2. Актуалізація знань (10 хв)

- Повторення дієвідмін та основ дієслів
- Усне опитування: утворення наказового способу

---

### 3. Пояснення нового матеріалу (60 хв)

#### 3.1 Теперішній час дійсного способу активного стану (стор. 26–30)

- **Форма активного стану** утворюється від основи дієслова теперішнього часу з відповідними закінченнями:
  - I відміна: *amo, amas, amat, amamus, amatis, amant*
  - II відміна: *moneo, mones, monet, monemus, monetis, monent*
  - III відміна: *rego, regis, regit, regimus, regitis, regunt*
  - IV відміна: *audio, audis, audit, audimus, auditis, audiunt*

#### 3.2 Теперішній час дійсного способу пасивного стану (стор. 30–35)

- **Форма пасивного стану** утворюється шляхом додавання пасивних закінчень до основи:

| Відміна | Пасивні закінчення                         | Приклад                                     |
|---------|--------------------------------------------|---------------------------------------------|
| I       | -or, -aris, -atur, -amur, -amini, -antur   | <i>amo</i> → <i>amor, amaris, amatur...</i> |
| II      | -eor, -eris, -etur, -emur, -emini, -entur  | <i>moneo</i> → <i>moneor, moneris...</i>    |
| III     | -or, -eris, -itur, -imur, -imini, -untur   | <i>rego</i> → <i>regor, regeris...</i>      |
| IV      | -ior, -iris, -itur, -imur, -imini, -iuntur | <i>audio</i> → <i>audior, audiris...</i>    |

- **Застосування у медичних текстах:**
  - *Aqua bibitur* – «Вода п'ється»
  - *Tablettae solvuntur* – «Таблетки розчиняються»

### 4. Практична робота (30 хв)

#### Вправи на утворення форм

1. Утворіть теперішній час активного стану:
  - *amo, moneo, rego, audio*
2. Утворіть пасивний стан тих самих дієслів
3. Перекладіть:
  - *Amicus laudatur* – «Друг хвалиться»
  - *Medicamenta administrantur* – «Ліки вводяться»

#### Картки для тренування

- Картки з дієсловами активного та пасивного стану
- Студенти утворюють форми і вимовляють усно

## 5. Закріплення матеріалу (10 хв)

- Усний контроль: студент отримує дієслово → утворює форми активного та пасивного стану
- Обговорення типових помилок

## 6. Підсумок заняття (5 хв)

- Значення активного та пасивного стану для медичних текстів та рецептів
- Домашнє завдання:
  1. Вивчити форми активного і пасивного стану (стор. 26–35)
  2. Виконати письмові вправи на утворення форм
  3. Підготувати усне повторення 5 дієслів у обох станах

### Контрольні завдання (тест)

1. Пасивна форма *amo* у 3-й особі однини:
  - а) *amatur*
  - б) *amantis*
  - в) *amat*
2. Утворіть теперішній час активного стану для *regere* у 1-й особі множини:
  - а) *regimus*
  - б) *regimusur*
  - в) *reguntur*
3. Перекладіть: *Tabletta solvitur*
  - а) Таблетка розчиняється
  - б) Таблетка дається
  - в) Таблетки п'ються

**Відповіді:** 1 – а, 2 – б, 3 – а

## **Конспект практичного заняття**

**Дисципліна:** Основи латинської мови з медичною термінологією

**Тема:** Умовний спосіб дієслова. Дієслово в рецепті

**Тривалість:** 2 академічні години

### **Мета:**

- ознайомити студентів з умовним способом дієслова та його застосуванням у медичній термінології та рецептах;
- розвинути навички читання, перекладу та складання медичних текстів із використанням умовного способу дієслів;
- сформувати уважність, логічне мислення та акуратність при роботі з граматикою латинської мови.

- **ЗК:** знання умовного способу дієслова та його форм
- **ФК:** вміння утворювати та застосовувати умовний спосіб у реченнях
- **ПФК:** правильне використання дієслів у медичних текстах та рецептах.

**Обладнання:** підручник Є.М. Шевченко, 2010, стор. 36–45; таблиці утворення умовного способу.

### **Міжпредметні зв'язки**

- Українська мова (умовний спосіб, дієслово)
- Фармакологія та рецептура (дієслова в рецептах)

## **Хід заняття**

### **1. Організаційний момент (5 хв)**

- Привітання
- Перевірка присутніх
- Коротка мотиваційна бесіда: «Значення умовного способу у медичних інструкціях»

### **2. Актуалізація знань (10 хв)**

- Повторення теперішнього часу активного та пасивного стану
- Усне опитування: приклади дієслів у рецептурі.

### **3. Пояснення нового матеріалу (60 хв)**

#### **3.1 Умовний спосіб дієслова (стор. 36–42)**

- **Призначення:** виражає дію, що може, могла б, повинна відбутися за умови
- **Форми умовного способу:** утворюються від основи і закінчень дієслів

- Приклади умовного способу:
  - *Si aqua bibatur, corpus sanabitur* – «Якщо воду пити, тіло одужає»
  - *Si medicamentum addatur, remedium efficietur* – «Якщо додати ліки, засіб буде ефективним»

### 3.2 Дієслово в рецепті (стор. 42–45)

- В рецептах дієслово часто використовується у **наказовому** або **умовному способі**
- Приклади:
  - *Da, fiat* – «Дай, нехай буде»
  - *Misce, fiat pulvis* – «Змішай, нехай утвориться порошок»
  - *Si necesse est, adde aquam* – «Якщо потрібно, додай воду»
- **Структура рецепта:**
  1. Назва ліків
  2. Дієслово (наказовий або умовний спосіб)
  3. Кількість або форма

## 4. Практична робота (30 хв)

### Вправи на умовний спосіб

1. Перекладіть на латинську:
  - «Якщо ліки будуть додані, суміш буде готова»
  - «Якщо вода додана, розчин буде готовий»
2. Складіть власний короткий рецепт із 2–3 дієсловами, використовуючи умовний або наказовий спосіб

### Картки для тренування

- На картках: дієслова в активному, пасивному та умовному способі
- Студенти утворюють форми та читають вголос

## 5. Закріплення матеріалу (10 хв)

- Усний контроль: студент отримує дієслово → утворює умовний або наказовий спосіб
- Обговорення труднощів

## 6. Підсумок заняття (5 хв)

- Значення умовного способу у медичній практиці та рецептурі
- Домашнє завдання:
  1. Вивчити умовний спосіб дієслів (стор. 36–45)
  2. Виконати письмові вправи на утворення форм
  3. Підготувати усний переклад 5 речень з рецепту

---

### Контрольні завдання (тест)

1. Перекладіть: *Si medicamentum addatur, remedium efficietur*
  - а) Якщо ліки додані, засіб буде ефективним
  - б) Ліки даються
  - в) Засіб готується
2. Який спосіб дієслова використовується у рецепті: *Misce, fiat pulvis?*
  - а) умовний
  - б) наказовий
  - в) дійсний
3. Складіть умовне речення латинською: «Якщо вода додана, розчин буде готовий»

**Відповіді:** 1 – а, 2 – б, 3 – *Si aqua addatur, solutio fiet.*

## **Конспект практичного заняття**

**Дисципліна:** Основи латинської мови з медичною термінологією

**Тема:** Іменник. Граматичні категорії. П'ять відмін. Визначення основи.

Іменники I відміни. Неузгоджене означення

**Тривалість:** 2 академічні години

### **Мета:**

- ознайомити студентів з граматичними категоріями іменника, п'ятьма відмінками, визначенням основи та особливостями I відміни;
- навчити визначати основу іменника, правильно відмінювати його та застосовувати у медичній термінології;
- розвивати уважність та логічне мислення при роботі з граматичними формами латинської мови.

- **ЗК:** знання граматичних категорій іменника, п'яти відмін та визначення основи
- **ФК:** уміння відмінювати іменники I відміни, правильно вживати у реченнях
- **ПФК:** застосування іменників у рецептах, медичних текстах та термінах.

**Обладнання:** підручник Є.М. Шевченко, 2010, стор. 46–60, таблиці відмінювання іменників I відміни.

### **Міжпредметні зв'язки**

- Українська мова (відмінювання, граматичні категорії)
- Фармакологія та рецептура (іменники у назвах препаратів)

### **Хід заняття**

#### **1. Організаційний момент (5 хв)**

- Привітання
- Перевірка присутніх
- Короткий вступ: «Іменник у латинській мові та його роль у медичній термінології»

#### **2. Актуалізація знань (10 хв)**

- Повторення основних граматичних понять: рід, число, відмінок
- Усне опитування: приклади іменників, що зустрічалися у рецептах.

### 3. Пояснення нового матеріалу (60 хв)

#### 3.1 Граматичні категорії іменника (стор. 46–50)

- **Рід:** чоловічий, жіночий, середній
- **Число:** однина, множина
- **Відмінок:** п'ять основних відмінків: називний (Nominativus), родовий (Genitivus), давальний (Dativus), знахідний (Accusativus), орудний/місцевий (Ablativus)
- **Визначення основи іменника:** відкидаємо закінчення родового відмінка однини

#### 3.2 Іменники I відміни (стор. 50–55)

- Основне закінчення: **-a** у називному відмінку однини, **-ae** у родовому
- **Відмінювання іменників I відміни:**

##### **Відмінок    Однина    Множина**

|             |       |         |
|-------------|-------|---------|
| Nominativus | aqua  | aquae   |
| Genitivus   | aquae | aquarum |
| Dativus     | aquae | aquis   |
| Accusativus | aquam | aquas   |
| Ablativus   | aqua  | aquis   |

- **Приклади:** *aqua, tabula, medicina*

#### 3.3 Неузгоджене означення (стор. 55–60)

- Означення може стояти **після іменника**, не узгоджуючись у роді, числі та відмінку
- Приклади у медичній термінології:
  - *aqua destillata* – «дистильована вода»
  - *tabula cerata* – «воскова табличка»

### 4. Практична робота (30 хв)

#### Вправи на відмінювання іменників I відміни

1. Відмінюйте іменники: *aqua, tabula, medicina* у всіх відмінках однини та множини
2. Визначте основу іменника та складіть словосполучення з неузгодженим означенням:
  - *aqua destillata, tabula cerata*
  -

## Картки для тренування

- На картках: іменники та приклади словосполучень
- Студенти відмінюють іменники та складають речення.

### 5. Закріплення матеріалу (10 хв)

- Усний контроль: студент відмінює іменник та утворює словосполучення
- Обговорення типових помилок.

### 6. Підсумок заняття (5 хв)

- Значення знання відмінків для правильного складання рецептів і медичних текстів
- Домашнє завдання:
  1. Вивчити відмінювання іменників I відміни (стор. 46–60)
  2. Виконати письмові вправи на відмінювання
  3. Скласти 5 словосполучень з неузгодженим означенням

### Контрольні завдання (тест)

1. Вкажіть родовий відмінок однини іменника *aqua*:
  - а) aquae
  - б) aquam
  - в) aqua
2. Визначте основу іменника *medicina*:
  - а) medicin-
  - б) medicina
  - в) medicinae
3. Перекладіть: *aqua destillata*
  - а) дистильована вода
  - б) вода чиста
  - в) вода кип'ячена

**Відповіді:** 1 – а, 2 – а, 3 – а

## **Конспект практичного заняття**

**Дисципліна:** Основи латинської мови з медичною термінологією

**Тема:** Короткі відомості про прийменники. Сполучники

**Тривалість:** 2 академічні години

### **Мета:**

- ознайомити студентів із прийменниками та сполучниками латинської мови, їхніми типами та функціями у реченні;  
- забезпечити правильне використання прийменників і сполучників у медичних текстах і рецептах; формувати уважність та точність у граматичному аналізі речень.

- **ЗК:** знання основних прийменників та сполучників латинської мови
- **ФК:** уміння визначати прийменники та сполучники у реченні
- **ПФК:** застосування знань у складанні медичних інструкцій, рецептів та текстів.

**Обладнання:** підручник Є.М. Шевченко, 2010, стор. 61–70; таблиці прийменників та сполучників.

### **Міжпредметні зв'язки**

- Українська мова (частини мови: прийменник, сполучник)
- Фармакологія (правильне формулювання інструкцій і рецептів)

## **Хід заняття**

### **1. Організаційний момент (5 хв)**

- Привітання
- Перевірка присутніх
- Короткий вступ: «Роль прийменників і сполучників у точному формулюванні медичних термінів і рецептів»

### **2.Актуалізація знань (10 хв)**

- Повторення граматичних категорій іменника та дієслова
- Усне опитування: приклади прийменників та сполучників у латинській мові

### **3. Пояснення нового матеріалу (60 хв)**

#### **3.1 Прийменники (стор. 61–65)**

- **Призначення:** вказують на відношення між словами (місце, час, напрямок, спосіб)

- **Основні прийменники з відмінками:**

| Прийменник Відмінок |          | Приклад перекладу                                    |
|---------------------|----------|------------------------------------------------------|
| ad                  | Acc.     | до, для (ad medicum – до лікаря)                     |
| cum                 | Abl.     | з, разом з (cum aqua – з водою)                      |
| de                  | Abl.     | про, з (de medicina – про медицину)                  |
| in                  | Acc./Abl | у, в / на (in aqua – у воді; in tabula – на таблиці) |
| pro                 | Abl.     | для, за (pro salute – для здоров'я)                  |
| sine                | Abl.     | без (sine aqua – без води)                           |

### 3.2 Сполучники (стор. 66–70)

- **Призначення:** зв'язують слова, словосполучення або речення
- **Основні сполучники:**
  - et – і
  - sed – але
  - aut – або
  - neque – і не
  - quia – тому що
- **Приклади в медичних текстах:**
  - *Misce et da* – «Змішай і дай»
  - *Da, sed non multum* – «Дай, але небагато»

## 4. Практична робота (30 хв)

### Вправи на прийменники

1. Визначте відмінок, який вимагає прийменник: *ad, cum, de, in, pro, sine*
2. Перекладіть словосполучення:
  - *ad medicum* – ?
  - *cum aqua* – ?
  - *in tabula* – ?

### Вправи на сполучники

1. Складіть 3 латинських речення з використанням сполучників *et, sed, aut*
2. Перекладіть на українську: *Misce et da; Da, sed non multum*

### Картки для тренування

- Студенти отримують картки з прийменниками або сполучниками і складають речення.

## 5. Закріплення матеріалу (10 хв)

- Усний контроль: студент отримує слово або словосполучення → визначає прийменник або сполучник і перекладає
- Обговорення типових помилок.

## 6. Підсумок заняття (5 хв)

- Значення правильного використання прийменників і сполучників у медичних текстах та рецептах
- Домашнє завдання:
  1. Вивчити основні прийменники та сполучники (стор. 61–70)
  2. Виконати письмові вправи з перекладу та складання речень
  3. Підготувати 5 словосполучень із прийменниками для усного повторення.

## Контрольні завдання (тест)

1. Вкажіть відмінок, який вимагає прийменник *sine*:
  - а) Accusativus
  - б) Ablativus
  - в) Nominativus
2. Перекладіть: *Misce et da*
  - а) Змішай і дай
  - б) Дай і змішай
  - в) Змішати дається
3. Який сполучник перекладається як «але»?
  - а) et
  - б) sed
  - в) aut

**Відповіді:** 1 – б, 2 – а, 3 – б

## **Конспект практичного заняття**

**Дисципліна:** Основи латинської мови з медичною термінологією

**Тема:** Відмінювання іменників чоловічого та середнього роду II відміни

**Тривалість:** 2 академічні години.

### **Мета:**

- ознайомити студентів з відмінюванням іменників чоловічого та середнього роду II відміни та навчити правильно застосовувати їх у реченнях і медичних текстах;
- розвинути навички читання, перекладу та складання рецептів із іменниками II відміни;
- сформулювати уважність і системність при засвоєнні граматичних правил латинської мови.

- **ЗК:** знання граматичних категорій іменника, відмінювання чоловічого та середнього роду II відміни
- **ФК:** вміння відмінювати іменники II відміни у всіх відмінках
- **ПФК:** застосування знань у складанні медичних текстів та рецептів

**Обладнання:** підручник Є.М. Шевченко, 2010, стор. 71–85; таблиці відмінювання іменників II відміни.

### **Міжпредметні зв'язки**

- Українська мова (відмінювання іменників, граматичні категорії)
- Фармакологія та рецептура (іменники у назвах препаратів та речовин)

## **Хід заняття**

### **1. Організаційний момент (5 хв)**

- Привітання
- Перевірка присутніх
- Короткий вступ: «Роль іменників II відміни у медичних текстах та рецептах»

### **2. Актуалізація знань (10 хв)**

- Повторення I відміни та основ визначення іменників
- Усне опитування: приклади іменників II відміни

### **3. Пояснення нового матеріалу (60 хв)**

#### **3.1 Іменники чоловічого роду II відміни (стор. 71–78)**

- **Закінчення:** -us у називному відмінку однини, -i у родовому

- **Відмінювання чоловічого роду II відміни:**

**Відмінок    Однина    Множина**

|             |         |           |
|-------------|---------|-----------|
| Nominativus | medicus | medici    |
| Genitivus   | medici  | medicorum |
| Dativus     | medico  | medicis   |
| Accusativus | medicum | medicos   |
| Ablativus   | medico  | medicis   |

- **Приклади:** *medicus, virus, ventriculus*

### 3.2 Іменники середнього роду II відміни (стор. 78–85)

- **Закінчення:** -um у називному однини, -i у родовому
- **Відмінювання середнього роду II відміни:**

**Відмінок    Однина    Множина**

|             |      |        |
|-------------|------|--------|
| Nominativus | ovum | ova    |
| Genitivus   | ovi  | ovorum |
| Dativus     | ovo  | ovis   |
| Accusativus | ovum | ova    |
| Ablativus   | ovo  | ovis   |

- **Приклади:** *ovum, medicamentum, organum*
- **Особливість:** середній рід у множині називний = знахідний

### 4. Практична робота (30 хв)

#### Вправи на відмінювання

1. Відмінюйте іменники чоловічого роду: *medicus, ventriculus, virus*
2. Відмінюйте іменники середнього роду: *ovum, medicamentum, organum*
3. Перекладіть словосполучення: *medicus bonus, ovum album, medicamentum utile*

#### Картки для тренування

- Студенти отримують картки з іменниками і складають словосполучення та речення.

### 5. Закріплення матеріалу (10 хв)

- Усний контроль: студент відмінює іменник у всіх відмінках, вказує рід і число

- Обговорення типових помилок

## 6. Підсумок заняття (5 хв)

- Значення знання відмінювання для правильного складання рецептів і медичних текстів
- Домашнє завдання:
  1. Вивчити відмінювання іменників чоловічого та середнього роду II відміни (стор. 71–85)
  2. Виконати письмові вправи на відмінювання
  3. Підготувати 5 словосполучень для усного повторення.

### Контрольні завдання (тест)

1. Родова форма множини іменника *medicus*:
  - а) *medici*
  - б) *medicorum*
  - в) *medico*
2. Називна форма множини середнього роду для *ovum*:
  - а) *ovum*
  - б) *ova*
  - в) *ovorum*
3. Перекладіть: *medicamentum utile*
  - а) корисний лікарський засіб
  - б) корисна вода
  - в) лікар хороший

**Відповіді:** 1 – б, 2 – б, 3 – а

## **Конспект практичного заняття**

**Дисципліна:** Основи латинської мови з медичною термінологією

**Тема:** Рецепт, його структура. Іменники в рецепті

**Тривалість:** 2 академічні години

### **Мета:**

- ознайомити студентів зі структурою рецепта та роллю іменників у складанні медичних рецептів;
- розвинути навички читання, перекладу та складання рецептів латинською мовою;
- виховувати уважність, акуратність та точність у роботі з рецептурою.

- **ЗК:** знання структури рецепта та правил використання іменників у ньому
- **ФК:** уміння правильно складати та відмінювати іменники у рецептах
- **ПФК:** застосування знань у складанні та перекладі рецептурних текстів.

**Обладнання:** підручник Є.М. Шевченко, 2010, стор. 86–100; таблиці відмінювання іменників у рецептах

### **Міжпредметні зв'язки**

- Українська мова (відмінювання іменників)
- Фармакологія (структура і складання рецепта)

### **Хід заняття**

#### **1. Організаційний момент (5 хв)**

- Привітання
- Перевірка присутніх
- Короткий вступ: «Структура рецепта та важливість правильного використання іменників»

#### **2. Актуалізація знань (10 хв)**

- Повторення I та II відмін
- Усне опитування: приклади іменників у рецептах

#### **3. Пояснення нового матеріалу (60 хв)**

##### **3.1 Структура рецепта (стор. 86–95)**

- **Основні частини рецепта:**
  1. **Заголовок рецепта:** *Rp.* (*Recipe* – «візьми»)

2. **Назва ліків та кількість:** іменники у називному та родовому відмінках
  3. **Дієслово-наказ:** *Da, Misce, Fiat*
  4. **Додаткові вказівки:** умови застосування, дозування
- **Приклад рецепта:**  
*Rp. Pulvis Zinci 5 g*  
*Da. Misce. Fiat unguentum.*

### 3.2 Іменники в рецепті (стор. 95–100)

- **Часто використовувані іменники:**
  - *pulvis* – порошок
  - *unguentum* – мазь
  - *aqua* – вода
  - *medicamentum* – лікарський засіб
- **Відмінювання іменників у рецепті:**
  - Називний – для назви препарату (*pulvis*)
  - Родовий – для кількості (*zinci 5 g*)
- **Особливості:** середній рід, I–II відміни, узгодження з прикметниками

### 4. Практична робота (30 хв)

#### Вправи на рецептурні іменники

1. Відмінійте іменники: *pulvis, unguentum, medicamentum, aqua*
2. Складіть короткий рецепт із 3–4 дієсловами та іменниками
3. Перекладіть латинський рецепт на українську:  
*Rp. Pulvis Zinci 10 g. Da. Misce. Fiat unguentum.*

#### Картки для тренування

- Студенти отримують картки із назвами препаратів та формами іменників
- Завдання: скласти рецепт та озвучити форму дієслів і відмінків

### 5. Закріплення матеріалу (10 хв)

- Усний контроль: студент отримує іменник і дієслово → складає рецепт
- Обговорення типових помилок

### 6. Підсумок заняття (5 хв)

- Значення правильної структури рецепта та іменників для професійної діяльності
- Домашнє завдання:
  1. Вивчити іменники в рецептах (стор. 86–100)

2. Виконати письмові вправи на складання рецептів
3. Підготувати 5 рецептурних словосполучень для усного повторення.

### Контрольні завдання (тест)

1. Вкажіть правильний родовий відмінок для вказівки кількості: *Pulvis Zinci 5 g*
  - a) Pulvis
  - б) Zinci
  - в) Da
2. Перекладіть: *Fiat unguentum*
  - a) Нехай утвориться мазь
  - б) Нехай дається порошок
  - в) Нехай вода п'ється
3. Який іменник у рецепті є середнього роду?
  - a) medicamentum
  - б) aqua
  - в) pulvis

**Відповіді:** 1 – б, 2 – а, 3 – а

## **Конспект практичного заняття**

**Дисципліна:** Основи латинської мови з медичною термінологією

**Тема:** Клінічний термін. Терміноелементи (ТЕ). Поняття про греко-латинські дублети іменників I—II відміни

**Тривалість:** 2 академічні години

### **Мета:**

- ознайомити студентів із структурою клінічного терміна та його основними терміноелементами, а також навчити розрізняти греко-латинські дублети іменників I—II відміни;
- сформувати навички розбору термінів на компоненти та правильного використання їх у медичних текстах;
- розвивати уважність, логічне мислення та точність при роботі з медичною термінологією.

- **ЗК:** знання структури клінічного терміна та терміноелементів
- **ФК:** уміння розпізнавати терміноелементи та утворювати медичні терміни
- **ПФК:** застосування термінології у складанні медичних текстів і рецептів.

**Обладнання:** підручник Є.М. Шевченко, 2010, стор. 101–115; таблиці терміноелементів і греко-латинських дублетів

### **Міжпредметні зв'язки**

- Українська мова (терміни та словотвір)
- Фармакологія та клінічна практика (аналіз назв препаратів і хвороб)

### **Хід заняття**

#### **1. Організаційний момент (5 хв)**

- Привітання
- Перевірка присутніх
- Короткий вступ: «Значення термінів та їх структурного аналізу в медичній практиці»

#### **2. Актуалізація знань (10 хв)**

- Повторення відмін іменників I—II відміни
- Усне опитування: приклади медичних термінів із рецептури та клініки

### 3. Пояснення нового матеріалу (60 хв)

#### 3.1 Клінічний термін і терміноелементи (ТЕ) (стор. 101–110)

- **Клінічний термін:** слово або словосполучення, що позначає патологію, процес, засіб або орган
- **Терміноелементи (ТЕ):** морфеми, з яких складається термін
  - **Префікс:** вказує на положення, ступінь, заперечення (*sub-*, *hyper-*, *anti-*)
  - **Корінь:** основне значення (*cardi-*, *hepat-*)
  - **Суфікс:** формує граматичну форму або вид слова (*-itis*, *-osis*, *-um*, *-a*)

#### 3.2 Греко-латинські дублети іменників I–II відміни (стор. 111–115)

- **Дублети:** слова з однаковим значенням, але різного походження (грецьке і латинське)
- **Приклади:**
  - *hepar* (грец.) = *iesur* (лат.) – «печінка»
  - *ren* (лат.) = *nephros* (грец.) – «нирка»
- **Застосування:** дозволяє точно вибирати термін у медичних текстах та рецептах

### 4. Практична робота (30 хв)

#### Вправи на терміноелементи

1. Розберіть на ТЕ терміни: *hepatitis*, *nephrosis*, *cardiovascularis*
2. Складіть 5 медичних термінів, використовуючи префікс, корінь і суфікс
3. Визначте латинський і грецький дублет для: «нирка», «печінка», «серце»

#### Картки для тренування

- На картках: терміни та дублети
- Студенти визначають ТЕ, рід, відмінок, склад терміна

#### 5. Закріплення матеріалу (10 хв)

- Усний контроль: студент отримує термін → розбирає на ТЕ, вказує дублет
- Обговорення типових помилок

### 6. Підсумок заняття (5 хв)

- Значення терміноелементів та дублетів у медичній практиці
- Домашнє завдання:
  1. Вивчити ТЕ та греко-латинські дублети (стор. 101–115)
  2. Виконати письмові вправи на розбір термінів
  3. Підготувати 5 термінів для усного повторення.

### **Контрольні завдання (тест)**

1. Укажіть префікс у терміні *hyperglycemia*:
  - а) hyper-
  - б) gluc-
  - в) -emia
2. Розберіть на ТЕ термін *hepatitis*:
  - а) hepat- (печінка), -itis (запалення)
  - б) hep- (печінка), atis (запалення)
  - в) hepar (печінка), -tis
3. Визначте латинський дублет до грецького терміна *nephros*:
  - а) ren
  - б) iecur
  - в) cor

**Відповіді:** 1 – а, 2 – а, 3 – а

## Конспект практичного заняття

**Дисципліна:** Основи латинської мови з медичною термінологією

**Тема:** Прикметники першої групи. Узгодження прикметників з іменниками.

Латинсько-грецькі дублети прикметників першої групи

**Тривалість:** 2 академічні години.

### Мета:

- ознайомити студентів із прикметниками першої групи, правилами їх узгодження з іменниками та особливостями латинсько-грецьких дублетів;
  - навчити правильно використовувати прикметники у медичних термінах та рецептах;
  - виховувати уважність, логічність та системність при роботі з граматичними категоріями.
- **ЗК:** знання граматичних правил узгодження прикметників іменників
  - **ФК:** уміння узгоджувати прикметники з іменниками у роді, числі та відмінку
  - **ПФК:** застосування знань у складанні медичних текстів і рецептів.

**Обладнання:** підручник Є.М. Шевченко, 2010, стор. 131–145; таблиці прикметників першої групи та їх узгодження

### Міжпредметні зв'язки

- Українська мова (узгодження прикметників з іменниками)
- Фармакологія (опис властивостей речовин, препаратів)

### Хід заняття

#### 1. Організаційний момент (5 хв)

- Привітання
- Перевірка присутніх
- Короткий вступ: «Роль прикметників у медичних текстах та рецептах»

#### 2. Актуалізація знань (10 хв)

- Усне опитування: прикметники I–II відміни
- Обговорення прикладів у рецептах: *medicamentum bonum, aqua destillata*

#### 3. Посення нового матеріалу (60 хв)

##### 3.1 Прикметники першої групи (стор. 131–138)

- **Прикметники першої групи:** належать до жіночого та середнього роду, закінчення: -а (ж.), -um (серед.)
- **Узгодження:** прикметник повинен збігатися з іменником у роді, числі та відмінку
- **Приклади узгодження:**
  - *aqua destillata* – вода дистильована
  - *medicamentum utile* – корисний лікарський засіб

### 3.2 Латинсько-грецькі дублети прикметників (стор. 139–145)

- **Дублети:** прикметники з латинської та грецької форм, що мають однакове значення
- **Приклади:**
  - *cardiacus* (лат.) = *kardiacus* (грец.) – серцевий
  - *hepaticus* (лат.) = *hepatikos* (грец.) – печінковий
- **Застосування:** дозволяє вибрати правильний термін у медичних текстах.

## 4. Практична робота (30 хв)

### Вправи на прикметники

1. Узгодьте прикметники з іменниками:
  - *medicamentum / utile*
  - *aqua / purificata*
  - *unguentum / medicinalis*
2. Визначте латинсько-грецькі дублети для прикметників: серцевий, печінковий, нирковий
3. Складіть 5 словосполучень з прикметниками першої групи для рецепта

### Картки для тренування

- Картки з прикметниками та іменниками
- Завдання: скласти словосполучення та вказати правильний рід і відмінок.

## 5. Закріплення матеріалу (10 хв)

- Усний контроль: студент отримує прикметник і іменник → складає словосполучення
- Обговорення типових помилок.

## 6. Підсумок заняття (5 хв)

- Значення узгодження прикметників і латинсько-грецьких дублетів у медичній практиці

- Домашнє завдання:
  1. Вивчити прикметники першої групи та латинсько-грецькі дублети (стор. 131–145)
  2. Виконати письмові вправи на узгодження прикметників
  3. Підготувати 5 словосполучень для усного повторення.

### Контрольні завдання (тест)

1. Узгодьте прикметник: *aqua / destillatus* → правильний варіант:
  - а) *aqua destillata*
  - б) *aqua destillatum*
  - в) *aqua destillatus*
2. Визначте латинсько-грецький дублет прикметника «печінковий»:
  - а) *hepaticus* = *hepatikos*
  - б) *cardiacus* = *kardiacus*
  - в) *renalis* = *nephros*
3. Виберіть правильний рід прикметника для слова *medicamentum utile*:
  - а) жіночий
  - б) середній
  - в) чоловічий

**Відповіді:** 1 – а, 2 – а, 3 – б

## Конспект практичного заняття

**Дисципліна:** Основи латинської мови з медичною термінологією

**Тема:** Прикметники у фармацевтичній термінології. Дієприкметники минулого часу

**Тривалість:** 2 академічні години.

### Мета:

- ознайомити студентів з прикметниками у фармацевтичній термінології та дієприкметниками минулого часу, їх формою і застосуванням у рецептах та медичних текстах;
- навчити правильно використовувати дієприкметники минулого часу для точного опису лікарських засобів та препаратів;
- розвивати уважність, логічність і системність мислення при роботі з граматичними формами латинської мови.

- **ЗК:** знання форми та функції дієприкметників минулого часу
- **ФК:** уміння правильно вживати дієприкметники у складі рецептурних словосполучень
- **ПФК:** застосування граматичних знань у складанні медичних текстів і рецептів.

**Обладнання:** підручник Є.М. Шевченко, 2010, стор. 146–160; таблиці дієприкметників минулого часу та прикметників фармацевтичної термінології.

### Міжпредметні зв'язки

- Українська мова (дієприкметник та узгодження)
- Фармакологія (опис властивостей лікарських засобів)

### Хід заняття

#### 1. Організаційний момент (5 хв)

- Привітання
- Перевірка присутніх
- Короткий вступ: «Дієприкметники у фармацевтичній термінології»

#### 2. Актуалізація знань (10 хв)

- Усне опитування: прикметники першої групи та їх узгодження з іменниками
- Обговорення прикладів у рецептах: *medicamentum destinatum, aqua purificata*

### 3. Пояснення нового матеріалу (60 хв)

#### 3.1 Дієприкметники минулого часу (стор. 146–155)

- **Дієприкметник минулого часу (PPP – Particium Perfecti Passivi)**
  - Виражає дію, яка була виконана над об'єктом
  - Узгоджується з іменником у роді, числі та відмінку
- **Форми дієприкметника:**
  - Чоловічий рід: -us (*medicamentum destinatus*)
  - Жіночий рід: -a (*aqua purificata*)
  - Середній рід: -um (*unguentum preparatum*)

#### 3.2 Прикметники фармацевтичної термінології (стор. 156–160)

- Використовуються для точного опису препарату
- **Приклади:**
  - *destinatus* – призначений
  - *purificatus* – очищений
  - *preparatus* – приготовлений
- Узгодження з іменником: рід, число, відмінок

### 4. Практична робота (30 хв)

#### Вправи на дієприкметники

1. Узгодьте дієприкметники з іменниками:
  - *medicamentum* / *destinatus*
  - *aqua* / *purificata*
  - *unguentum* / *preparatum*
2. Складіть 5 рецептурних словосполучень із дієприкметниками минулого часу
3. Перекладіть на латинську: «очищена вода 100 мл, приготовлена мазь 5 г»

#### Картки для тренування

- Картки з дієприкметниками та іменниками
- Завдання: скласти словосполучення та вказати правильний рід, число та відмінок

### 5. Закріплення матеріалу (10 хв)

- Усний контроль: студент отримує іменник → підбирає дієприкметник
- Обговорення типових помилок.

### 6. Підсумок заняття (5 хв)

- Значення дієприкметників у фармацевтичній практиці
- Домашнє завдання:
  1. Вивчити дієприкметники минулого часу та прикметники фармацевтичної термінології (стор. 146–160)
  2. Виконати письмові вправи на узгодження дієприкметників
  3. Підготувати 5 словосполучень для усного повторення.

### Контрольні завдання (тест)

1. Узгодьте дієприкметник: *aqua / purificatus* → правильний варіант:
  - а) *aqua purificata*
  - б) *aqua purificatus*
  - в) *aqua purificatum*
2. Визначте рід дієприкметника у словосполученні *unguentum preparatum*:
  - а) чоловічий
  - б) жіночий
  - в) середній
3. Перекладіть на латинську: «приготована мазь 5 г»:
  - а) *unguentum preparatum 5 g*
  - б) *unguentum preparata 5 g*
  - в) *unguentum preparatus 5 g*

**Відповіді:** 1 – а, 2 – в, 3 – а

## Конспект практичного заняття

**Дисципліна:** Основи латинської мови з медичною термінологією

**Тема:** Хімічна номенклатура (назви хімічних елементів, кислот, основ та оксидів)

**Тривалість:** 2 академічні години.

### Мета:

- ознайомити студентів з латинською хімічною номенклатурою, включаючи назви елементів, кислот, основ та оксидів;

- сформувати навички правильного читання, написання та використання хімічних назв у фармацевтичній практиці та медичних рецептах;  
- виховувати точність, акуратність та системність мислення при роботі з хімічними назвами.
- **ЗК:** знання латинських назв хімічних елементів, кислот, основ та оксидів
- **ФК:** уміння правильно вживати ці назви у складанні рецептур та медичних текстів
- **ПФК:** застосування хімічної термінології у фармацевтичній практиці.

**Обладнання:** підручник Є.М. Шевченко, 2010, стор. 161–175; таблиці хімічних елементів та номенклатурних закінчень.

### Міжпредметні зв'язки

- Хімія (назви елементів, сполук, кислот, основ та оксидів)
- Фармакологія (склад лікарських препаратів).

### Хід заняття

#### 1. Організаційний момент (5 хв)

- Привітання
- Перевірка присутніх
- Короткий вступ: «Роль латинської хімічної номенклатури у фармацевтичній практиці»

#### 2. Актуалізація знань (10 хв)

- Усне опитування: знайомі хімічні елементи та сполуки
- Обговорення прикладів із рецептур: *acidum acetylsalicylicum*, *sodae bicarbonas*

---

### 3. Пояснення нового матеріалу (60 хв)

#### 3.1 Назви хімічних елементів

- **Основні елементи:**
  - *Hydrogenium* – водень
  - *Oxygenium* – кисень
  - *Ferrum* – залізо
  - *Natrium* – натрій
- **Правила:** закінчення латинських назв, рід (середній)

#### 3.2 Назви кислот

- **Характерні закінчення:**
  - *-icum*: кислотний радикал (*acidum hydrochloricum*)
  - *-osum*: окислена форма (*acidum nitrosum*)
- Вживання у рецептах для точності складу

#### 3.3 Назви основ та оксидів

- **Основи:** закінчення *-as* (*sodae bicarbonas, potassii hydroxidum*)
- **Оксиди:** закінчення *-oxydum* (*ferri oxydum, cupri oxydum*)
- Використання у фармацевтичних та клінічних рецептах

### 4. Практична робота (30 хв)

#### Вправи на хімічну номенклатуру

1. Перекладіть на латинську:
  - «кислота хлоридна» → *acidum hydrochloricum*
  - «оксид заліза» → *ferri oxydum*
  - «бікарбонат натрію» → *sodae bicarbonas*
2. Визначте рід та відмінок у наведених сполуках
3. Складіть 5 рецептурних словосполучень із назвами кислот, основ та оксидів

#### Картки для тренування

- Картки з назвами елементів та сполук
- Завдання: студент підбирає правильну латинську форму та відмінок

### 5. Закріплення матеріалу (10 хв)

- Усний контроль: студент отримує назву речовини → перекладає на латинську та визначає форму

- Обговорення типових помилок

## 6. Підсумок заняття (5 хв)

- Значення латинської хімічної номенклатури у фармацевтичній практиці
- Домашнє завдання:
  1. Вивчити латинські назви хімічних елементів, кислот, основ та оксидів (стор. 161–175)
  2. Виконати письмові вправи на переклад та складання рецептурних словосполучень
  3. Підготувати 5 речовин для усного повторення.

### Контрольні завдання (тест)

1. Перекладіть на латинську: «кислота азотиста»:
  - a) acidum nitricum
  - б) acidum nitrosum
  - в) acidum aceticum
2. Назвіть оксид заліза латинською:
  - a) ferri oxydum
  - б) cupri oxydum
  - в) potassii oxydum
3. Визначте правильну форму для «гідроксид калію»:
  - a) potassii hydroxidum
  - б) potassii hydroxida
  - в) potassium hydroxidum

**Відповіді:** 1 – б, 2 – а, 3 – а

## **Конспект практичного заняття**

**Дисципліна:** Основи латинської мови з медичною термінологією

**Тема:** Іменники III відміни. Типи відмінювання. Особливості відмінювання іменників III відміни

**Тривалість:** 2 академічні години.

### **Мета:**

- ознайомити студентів із іменниками III відміни, їх типами відмінювання та особливостями використання у медичних термінах і рецептах;
- навчити правильно визначати основу, рід і відмінок іменників III відміни та застосовувати їх у складанні медичних текстів і рецептів;
- розвивати логічне мислення, уважність і системність підходу до граматики латинської мови.

- **ЗК:** знання граматичних категорій іменників III відміни
- **ФК:** уміння визначати основу, рід та відмінок іменників III відміни
- **ПФК:** застосування знань у складанні медичних термінів та рецептів.

**Обладнання:** підручник Є.М. Шевченко, 2010, стор. 176–190; таблиці типів відмінювання іменників III відміни.

### **Міжпредметні зв'язки**

- Українська мова (узгодження іменників та прикметників)
- Фармакологія (назви хвороб, препаратів, органів).

## **Хід заняття**

### **1. Організаційний момент (5 хв)**

- Привітання
- Перевірка присутніх
- Короткий вступ: «Особливості іменників III відміни та їхнє застосування у медичних текстах»

### **2. Актуалізація знань (10 хв)**

- Усне опитування: повторення іменників I–II відміни
- Обговорення прикладів з рецептів та клінічних термінів

### **3. Пояснення нового матеріалу (60 хв)**

#### **3.1 Іменники III відміни (стор. 176–185)**

- Основні характеристики:
  - Рід: чоловічий, жіночий, середній
  - Основа: визначається з родового відмінка
- Типи відмінювання:
  - З суфіксом -is (наприклад, *basis*, *axis*)
  - З різними закінченнями у родовому відмінку (*nominativus*, *genitivus*)

### 3.2 Особливості відмінювання (стор. 186–190)

- Родовий відмінок однини закінчується на -is
- Тема множини: закінчення -es (чол. і жін.) та -a (середній рід)
- Використання у медичних термінах:
  - *nomēn*, *corpus*, *capsula*, *diagnosis*
- Особливості узгодження з прикметниками.

## 4. Практична робота (30 хв)

### Вправи на іменники III відміни

1. Визначте рід, основу та відмінок:
  - *diagnosis*, *corpus*, *capsula*, *febris*, *basis*
2. Перекладіть на латинську: «капсула ліків, тіло пацієнта, діагноз хвороби»
3. Складіть 5 словосполучень з прикметниками для рецептури та медичних термінів

### Картки для тренування

- Картки з іменниками III відміни та прикметниками
- Завдання: скласти словосполучення та визначити рід, число і відмінок

## 5. Закріплення матеріалу (10 хв)

- Усний контроль: студент отримує іменник → визначає основу, рід та відмінок
- Обговорення типових помилок.

## 6. Підсумок заняття (5 хв)

- Значення іменників III відміни у медичних текстах та рецептах
- Домашнє завдання:
  1. Вивчити іменники III відміни та особливості відмінювання (стор. 176–190)
  2. Виконати письмові вправи на визначення роду та відмінка
  3. Підготувати 5 словосполучень для усного повторення.

### Контрольні завдання (тест)

1. Визначте рід і відмінок слова *diagnosis*:
  - а) жіночий, називний однини
  - б) середній, родовий однини
  - в) чоловічий, давальний однини
2. Перекладіть на латинську: «капсула ліків»:
  - а) *capsula medicamentum*
  - б) *capsula medicamenti*
  - в) *capsula medicamenta*
3. Виберіть правильну форму множини для слова *corpus*:
  - а) *corpora*
  - б) *corpuses*
  - в) *corporaе*

**Відповіді:** 1 – а, 2 – б, 3 – а

## ЛІТЕРАТУРА

### Основна

1. Латинська мова і основи медичної термінології: навчальний посібник / Є.М. Шевченко. — 11-е видання